

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Α' - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1927 • ΤΕΥΧΟΣ 2^ο

ΦΩΝΕΣ

Ίδανικές φωνές κ' αγαπημένες
ἐκείνων ποῦ πεθάναν, ἢ ἐκείνων ποῦ εἶναι
γιὰ μᾶς χαμένοι οἶον τοὺς πεθαμένους.

Κάποτε μὲς στὰ ὄνειρά μας ὀμιλοῦνε
κάποτε μὲς σὴν σκέψι τὲς ἀκούει τὸ μυαλό.

Καὶ μὲ τὸν ἦχο των γιὰ μιὰ στιγμή ἐπιστρέφουν
ἦχοι ἀπὸ τὴν πρώτη ποίησι τῆς ζωῆς μας —
σὰ μουσική, τὴν νύχτα, μακρυνή, ποῦ σβύνει.

ΘΕΡΜΟΠΥΛΕΣ

Τιμὴ σ' ἐκείνους ὅπου σὴν ζωὴ των
ὄρισαν καὶ φυλάγουν Θερμοπύλες.
Ποτὲ ἀπὸ τὸ χρέος μὴ κινοῦντες
δίκαιοι κ' ἴσοι σ' ὅλες των πὲς πράξεις,
ἀλλὰ μὲ λέπη κιόλας κ' εὐσπλαγία
γενναῖοι ὁσάκις εἶναι πλούσιοι, κὶ ὅταν
εἶναι πτωχοί, πάλ' εἰς μικρὸν γενναῖοι,
πάλι συντρέχοντες ὅσο μποροῦνε
πάντοτε τὴν ἀλήθεια ὀμιλοῦντες,
πλὴν χωρὶς μῦθος γιὰ τοὺς ψευδομένους.

Καὶ περισσότερη τιμὴ τοὺς πρέπει
ὅταν προβλέπουν (καὶ πολλοὶ προβλέπουν)
πὼς ὁ Ἐφιάλτης θὰ φανεῖ σὸ τέλος,
κ' οἱ Μῆδοι ἐπὶ τέλους θὰ διαβοῦνε.

ΤΡΩΕΣ

Α΄.

Εἶν' ἡ προσπάθειές μας σὰν τῶν Τρώων.
Κομάτι κατορθώνουμε· κομάτι
παίρνουμε ἑπάνω μας· κι' ἄρχίζουμε
νάχουμε θάρρος καὶ καλὰς ἐλπίδες.

Μὰ πάντα κάτι βγαίνει καὶ μᾶς σταματᾷ.
Ὁ Ἀχιλλεὺς στὴν τάφρον ἔμπροστά μας
βγαίνει, καὶ μὲ φωνὲς μεγάλες μᾶς τρομάζει.

Β΄.

Εἶν' ἡ προσπάθειές μας σὰν τῶν Τρώων.
Θαυροῦμε πῶς μ' ἀπόφασι καὶ τόλμη
θ' ἀλλάζουμε τῆς τύχης τὴν καταφορά.

κ' ἔξω στεκόμεθα ν' ἀγωνισθοῦμε.
Ἄλλ' ὅταν ἡ μεγάλη κρίσις ἔλθει,
ἡ τόλμη κ' ἡ ἀπόφασίς μας χάνονται·

ταράττεται ἡ ψυχὴ μας, παραλύει·
κι ὀλόγυρα ἀπ' τὰ τείχη τρέχουμε
ζητώντας νὰ γλυτώσουμε μὲ τὴν φυγὴ,

Ὅμως ἡ πῶσις μας εἶναι βεβαία. Ἐπάνω,
στὰ τείχη, ἄρχισεν ἡδὴ ὁ θρήνος.
Τῶν ἡμερῶν μας ἀναμνήσεις κλαῖν κ' αἰσθήματα.
Πικρὰ γιὰ μᾶς ὁ Πρίαμος κ' ἡ Ἐκάη κλαίει.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΚΑΛΙ

Εἰς τὸν Θεόκριτο παραπονιούνταν
μιὰ μέρα ὁ νέος ποιητὴς Εὐμένης.
«Τώρα δυὸ χρόνια πέρασαν ποῦ γράφω,
κ' ἔνα εἰδύλλιο ἔκαμα μονάχα.

Τὸ μόνον ἄρτιόν μου ἔργον εἶναι.
Ἄλλοίμονον, εἶν' ὑψηλὴ τὸ βλέπω,
πολὺ ὑψηλὴ τῆς Ποιήσεως ἡ σκάλα·
κι ἀπ' τὸ σκαλὶ τὸ πρῶτο ἔδω ποῦ εἶμαι
ποτὲ δὲν θ' ἀναιθῶ ὁ δυστυχισμένος.»

Εἶπ' ὁ Θεόκριτος· «Αὐτὰ τὰ λόγια
ἀνάφορστα καὶ βλασφημίαι εἶναι.
Κι ἂν εἶσαι στὸ σκαλὶ τὸ πρῶτο, πρέπει
νάσαι ὑπερήφανος κ' εὐτυχισμένος.
Ἐδῶ ποῦ ἔφθασες λίγο δὲν εἶναι
τόσο ποῦ ἔκαμες, μεγάλη δόξα.

Κι αὐτὸ ἀκόμη τὸ σκαλὶ τὸ πρῶτο
πολὺ ἀπὸ τὸν κοινὸ τὸν κόσμον ἀπέχει.

Εἰς τὸ σκαλὶ γιὰ νὰ πατήσεις τοῦτο
πρέπει μὲ τὸ δικαίωμά σου νάσαι
πολίτης εἰς τῶν ἰδεῶν τὴν πόλι.

Καὶ δύσκολο στὴν πόλι ἐκείνην εἶναι
καὶ σπάνιο νὰ σὲ πολιτογραφήσουν.

Σεὶν ἀγορὰ τῆς βρῖσκεῖς Νομοθέτας
ποῦ δὲν γελᾷ κανένας τυχοδιώκτης.

Ἐδῶ ποῦ ἔφθασες, λίγο δὲν εἶναι
τόσο ποῦ ἔκαμες, μεγάλη δόξα».

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΗΡΘΕΣ ΑΡΓΑ

Ἡρθεσ' ἀργὰ πρᾶματευτὴ νὰ φέρῃς τὰ στολίδια
ποῦ πρέπουνε στὸ λιγερό, περὶκαλλο κορμί μου,
σὰν λιγωμένα κι' ἔτοιμα νὰ τυλιχτοῦνε φρεΐδια
στὰ χέρια μου, στὰ πόδια μου, κι' ἀκόμη στὴν ψυχὴ μου.

Δὲν βλέπεις ἔχουν σβύση πειὰ τὰ φῶτα στὸ παλάτι
καὶ οἱ δοχῆστρες πάψανε τὸν ὁμορφο σκοπό,
οἱ καλεσμένοι φύγανε χαρούμενοι, τρεχᾶτοι,
κι' ἐγὼ ποῦ ἔξω ἔμεινα τὸν πόνο μου σκορπῶ.

Πρᾶματευτὴ τί ἔπαθες, δὲν θές νὰ τὸ πιστέψῃς
πῶς ἡ γιορτὴ τελείωσε, σωπάσαν τὰ βιολιά,
πάρε τα λίσω τὰ καλὰ στὸν τόπο σου σὰ στρέψῃς
θὰ βρῆς πολλὲς νὰ τὰ ζητοῦν μὲ πλανερὰ φιλιὰ.

Γιὰ μένα ἔπεσε βαρὺ τὸ πέπλο νὰ μοῦ κρύψῃ
πρᾶματευτὴ κάθε χαρὰ μαζὺ μὲ κάθε θλίψη.

ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΤΑ ΦΙΛΙΑ

Λογαριαστά ἔναι τὰ φιλιὰ τοῦ ἡλίου τὸ χειμῶνα
στὴν παγωμένη κι' ἀχαρὴ τῆς φύσης ἀγκαλιά,
καὶ τὸ θερμὸ τους πέρασμα γρήγορ' ἀφήνει μόνα
τὰ ἔχνη πού τῆς ἔμειναν ἀπτὴν ἡλιομιλιά.

Σὰ νᾶταν χειμωνιάτικα φιλιὰ ποῦ λαχταροῦνε
τὰ γυμνωμένα σώματα τῶν δένδρων στὸ βορῆα
καὶ τᾶλλα ζωντανὰ κορμιά ποῦ πένθημα λιγοῦνε
στὴ μυστικὴ τους κι' ἀγνωστὴ τοῦ ἄπειρου μεριά,
ἔρχονται καὶ μὲ βρίσκουνε καὶ μένα οἱ ἐλπίδες
— κυράδες χρυσοστόλιστες, γοργόφτερες, τρελλές —
στὴν ἀνεμόδαρτὴ φωνιά, σὰν ξωτικὲς Σιλιφίδες
λικνίζοντας τὰ ὄνειρα, τὰ πάθη, τίς βουλές.

Μὲ τολμηρὲς προσπάθειες ζητῶ νὰ τίς κρατήσω,
φεύγουνε, καὶ στὰ ἔχνη τους μ' ἀφήνουνε νὰ ζήσω.

ΡΙΚΑ ΣΕΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΧΑΔΙΑ

Μεῖνε μαζί μου, θάθελα νὰ γράψω ἕνα τραγοῦδι.
Λέγε λοιπὸν, ἀρχίνησε, τὰ χᾶδια τραγουδοῦνέ.
Ἔλα, γιατί πεθύνησα, τραγοῦδια νὰ μοῦ ποῦνε.

Ὡ τί πειράζει πῶς ἀργὰ κι' ἂν δὲν μένουν γραμμένα,
Κι' ἂν σκορπισθοῦν ἀπ' τὸν καιρὸ, κι' ἂν φύγουν μαρμαρένα,
Χᾶδια χειρῶν, χᾶδια χειλιῶν, σὲ χεῖλη ἀγαπήμένα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΗΤΑΡΑΚΗΣ

ΤΟ ΡΟΛΟΓΙ

Τικ-τικ-τάκ... Τικ-τικ-τάκ... τὸ ρολόγι πῶς χτυπᾷ!
Τικ-τικ-τάκ... Τικ-τικ-τάκ... καὶ τὸν χρόνο πῶς μετροῦ!

Ὁ μεγάλος κωμωδὸς — τὸ ρολόγι ποῦ χτυπᾷ
Πρωτ' βράδην τικ-τικ-τάκ... τίς στιγμὲς μας πῶς μετροῦ!

Τίς ἀγάπες μας, τὰ μίσση τικ-τικ-τάκ... τικ-τικ-τάκ...
Τίς χαρὲς μας καὶ τίς λύπες τικ-τικ-τάκ... τικ-τικ-τάκ...

Τὸ ρολόγι τραγοῦδᾷ χαρωπά, λυπητερὰ —
Σ' ἕναν ἴδιο πάντα τόνο ἀπαθέστατα, ψυχρὰ!

Τραγικά, κωμικά, πάντα ὡστόσο ρυθμιζὸ
Τῆς ζωῆς μας τὸ ρολόγι τικ-τικ-τάκ... πῶς γελά!

Φεύγει ὁ χρόνος καὶ κυλᾷ τικ-τικ-τάκ... τικ-τικ-τάκ...
Ἡ αἰωνιότης δὲν γερνᾷ τικ-τικ-τάκ... τικ-τικ-τάκ...

Τὸ ρολόγι τῶν ἀνθρώπων πόσο ἀνώφελα χτυπᾷ!

ΤΑΣΟΣ ΧΛΩΡΗΣ

ΤΟΠΕΙΟ

Νὰ ἡ λίμνη...

Σὰν κύκνοι. Τὰ μηχανικὰ μικρὰ βαπόρια ἀραιά, τὸ μακρυνὸ ἀθόρυβο τὸ διασχίζουν, διόλου ἀξένοιαστα ἀφοῦ τὴ μαθητικὴ τροχιά καὶ τὸ ἀνθρώπινο φορτίο, ἀνάγκη μέσα στὸ κλειστὸ πάντοτε νὰ τὰ μεταφέρουν.

Γιὰ μᾶς...

Κουκκίδα μαῖονι, ἢ καὶ τὸ πολὺ, ἐντομικὴ βοή τὰ πλήθη. Μ' ἀν σκεφθεῖς... Μ' ὄλο ποῦ βάρος τὲς γέφυρες τῶν βαποριῶν λυγίζουν, εὐρίσκονται ἔξω, βλέμματα μόνο. Ἐπάνω εἰς τὲς ράχες τῶν γύρω βουνῶν, ἀνάμεσα στὰ φύλλα τῶν γύρω δασῶν ἢ καὶ στὸ ἐπιπόλαιο μαυρογαλανὸ ποῦ γιὰ μιὰ ὥρα εἶνε τώρα οἱ βράχοι, σέρνονται, χάρδια, πρὶν καιροθώσουν εἰς τὰ χεῖλη των νὰ εὕρουν ἠδονὴ τὴ λέξι: «Τὶ ὄραϊα»!

Καὶ ὁ καθρέπτης τῶν νερῶν...

Ἀφάνταστη γαλήνη τοῦ ἀλείρου μιᾶς στιγμῆς, μὰ ὡς ὄτου, κατὰ τύχη τὰ δυὸ μάτια δοῦν, καὶ σύντομα παρασυρθοῦν ἀναγνωρίζουν: τὲς ρυτίδες. Μικρές! Κομπές! Μὰ ποῦ τὸ γαλάζιο δπαλλίων θρυματίζουν ταραχές, ἢ τῶν ἀνέμων, ἢ τῶν ἐλίκων, ἢ καὶ τῶν παιχιδιῶν, — ἄς ποῦμε ἔτσι τῶν ψαριῶν, τὲς ἐρωτιάρικες πλάνες ζωές, καὶ τὰ κνηνητὰ τῆς πείνας, τοὺς πόλεμους.

Νά! ἡ λίμνη.

Ο ΝΕΟΣ ΓΕΩΡΓΟΣ

«Καὶ ἅμα ἐπιτέλους ἔλθει τὸ φθινόπωρο, καὶ ἅμα ἡ σημερινή μου ἀγωνία διαλυθεῖ, καὶ ἅμα τῆς τωρινῆς ζωῆς μου οἱ σκοποὶ ἐκπληρωθοῦνε τότε —

Ἡ ἀποθήκη θὰ γεμίσει ἀπὸ σιτάρι, καὶ οἱ ἐληγές θὰ πάνε στὸ ἐληοτριβεῖο, καὶ τὸ γαλάζιο σταφύλι κόκκινο κρασί θὰ γίνε. Μὰ ἐγώ; Ἐγώ! Τότε; τί θὰ γίνω; Δίχως τῶν ὑποσχέσεων τὴ τυρρανία πῶς θὰ ζήσω;»

Καὶ ὅταν ἦλθε ἐπὶ τέλους τὸ φθινόπωρο, καὶ ὅταν οἱ βροχὲς ἀρχίσαν, δίπλα στὴ φωτιά —

Νέες σπορὲς ὁ γεωργὸς δογάνωσε. Τὸ σιτάρι κι' ὄλας, τὸ κοιθάρει πάλι, ἔγιναν σπυδές. Τὸ φρικτὸ «ἴδιο» ποῦ δὲν εἶδε, δὲν τὸν ἐσταμάτησε. Τὸ θέλητρο τῆς πρώτης ἀθωότης πάει: σὰν ἄλλη νηότη ἔφυγε καὶ πάει.

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ "ΑΡΙΑΔΗΝ"

Κίνηση;

Φιλαρέσκειας' τοῦ ἄσπρου σιγαρέττου ὁ γαλανὸς καπνός, μέσα εἰς τὸ κλειστὸ ἀπόψε ἀναδύει, καὶ πρὶν ἀόρατος, ὄχι ἀναίτιος, γίνε, γύρω εἰς τῶν παραθύρων τὰ γυαλιά, δίπλα εἰς τὰ βελουῖδα, σὰν ἠδονὴ τοῦ ἐπικούρειου «μόλις» πονηροῦ, μὲ χίλια χάρδια πλέει.

Τὶ θὰ προκύψει σήμερα; Ποῖα ἀνησυχία;

Εἰς τὴ σιγή, προσθήκη; Καὶ σιγῆς, ἀφ' ὅτου στάχτη ἔξεχάσθη, ἢ γεννέτειρα, θέλει νὰ ἔβγει. Ποιὸς ἀόρατος; Ἡ ὁ καπνός, ἢ ἡ ψυχὴ μου ἐσήκωσαν τὴν αἰλαία τῆς παρέλισης. Αἰσθήματα! Χοροὶ τοῦ παλαιοῦ σὰ νέος' μ' εὐγνωμοσύνη σὲ κυττάζω, ὡ εἰκόνα τῆς Ἀναστημένης...

Ἐπιθυμῶ.

Θὰ ἦθελα... Ὁχι! Θέλω.

Τὸ σῶμα μου ἔχθρο καὶ ἄθλιο πιά τὸ ἐξευτελισμένο, τὴ φορὰ αὐτῆ, μὲ ὄλη τὴ συνείδηση θὰ καταστρέψω τέλεια. Ἄλλοιῶς; Πῶς εἶναι δυνατό; μέσα εἰς τὸ ἐλαφρὸ νὰ ἀνεβάσω, ἐκεῖνο μόνο τὸ ἀμφίβολο καὶ τὸ ἠδονικὰ ἀθέβαιο: «Κάποια ψυχὴ, πλησιάζει;»

Στὸ ὄνειρο; νὰ παραδοθῶ;

Ἡ πείρα! — λέξις κι αὐτὴ — λέγει ἡ ἀπροσκάλεστη: «Τὰ μῦρα' τὴν αὐγὴ, κι ὄλας τὴν προσεχὴ αὐγὴ, μιὰ βαρεῖα ὁσμὴ θὰ γίνε.» Ὡστε; Καθῆκον. Πρέπει τὸ παράθυρο ν' ἀνοίξω. Ἄς φύγει' κρῖμα ὁ καπνός. Εἰς τὰ μηδαμινὰ καὶ πάλι ἄς κυλίσει ἡ ψυχὴ μου.

«Περιπέτειες, περιπέτειες... νέες περιπέτειες...»

Γ. Α. ΣΑΡΕΓΙΑΝΝΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟ ΣΠΑΣΜΕΝΟ ΧΕΡΙ

Ὁ γιατρός ὁ Μένεγος μπαίνοντας στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας εἶδε, μέσα στοὺς ἄλλους τρεῖς-τέσσερις ζητιάνους, καὶ μιὰ γυναίκα μαυροφορεμένη, ὡς ἐξήντα ἐτῶν. Στακόταν ταπεινὴ καὶ σιωπηλὴ σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ περιέμενε τὴν ἐλεημοσύνη τῶν χριστιανῶν. Τοῦ φάνηκε γνωστὴ τὸν γυναίκα καὶ πρὶν ἀκόμη προφθάσει νὰ τὴ θυμηθεῖ, ἔνα συναίσθημα πόνου τὸν ἔτσουξε. Σταμάτησε γιὰ μιὰ στιγμή καὶ μαζὺ μ' αὐτὸν ὁ φίλος του, γιατρός κι' αὐτός, πού τὸν συνώδευε. Τὴ γνώρισε καλά, καὶ αὐτὴ ἦταν, ἡ Εὐφροσύνη, δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία, μ' ὅλο πού ἦταν τρομερὰ καταβλημένη, καὶ μὲ τὸ ἓνα χέρι τῆς βλαμμένο. Ὁ πόνος του ἔγινε πῶς πραγματικὸς καὶ πῶς βαθύς, καὶ μαζὺ μ' αὐτὸν στὴ ψυχὴ του ἔνοιωσε ἓνα σωρὸ συναισθημάτων νὰ κυκλοφοροῦν, κάτι σὰ ντροπὴ, σὰ ξεφύλλισμα ἐνὸς δροσεροῦ ἄνθους πού ἦταν μέσα του, σὰν κτύπημα στὴ συνείδησή του, σὰ νοσταλγία, σὰν ἀλτρουϊσμός. Θᾶθελε νὰ πῆγαινε κοντὰ τῆς, νὰ τῆς ἔπιανε τὸ χέρι, νὰ τῆς τῶσφιγγε μὲ θέομη καὶ νὰ τῆς ἔλεγε :

— Θυμᾶσαι, Ἐσμέ, θυμᾶσαι ; Τὶ κάνει ὁ ὑπαστυνόμος ὁ Τουρκος, πού ἀλλαξοπίστησες γι' αὐτόν ; Καὶ μένα τὸ δασκαλάκι σου, μὲ θυμᾶσαι ;

Μὰ ἦταν γιατρός σήμερα, ἐπίσημο ἄτομο στὴν κοινωνία, κ' ἡ θέση του δὲν ἐπέτρεπε τέτοιο ἀστεῖο. Εἶπε «ἀστεῖο», καὶ ὅμως ἔνοιωθε πόσο ἦταν ἀληθινὸ καὶ πόσο ἦταν ψυχικὴ ἀνάγκη αὐτὸ πού ἤθελε νὰ κάνει. Σὰν ἄγνωστος μπροστὰ σὲ ἄγνωστη, ἔβγαλε ἓνα ἀσημένιο νόμισμα, τῶσσε στὴ ζητιάνια καὶ γύρισε τὶς πλάτες του προχωρόντας πρὸς τὴν ἐκκλησία. Πίσω του ἀκουσε μιὰ φωνὴ γεμάτη εὐγνωμοσύνη :

— Ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγιὰ νὰ σ' εὐλογᾶ, κύριέ μου.

Ἡ φωνὴ αὐτὴ ἦταν πολὺ γνωστὴ του, ἦταν σχεδὸν

ἀπαράλλακτη ὅπως τὴν ἀκουε πρὸ δεκαπέντε χρόνια, μιὰ φωνὴ μαλακιά καὶ γλυκειά, πού βροῖκε ἀμέσως ἀπήχηση στὶς ἐσώτερες χορδές του.

Ὁ φίλος του, κάπως περίεργος, τὸν ρώτησε γιὰ τὴν εὐσπλαχία.

— Μιὰ γνωστὴ μου φτωχὰ γυναίκα. Θὰ σοῦ πῶ ἄλλη φορὰ μιὰ ἱστορία, ἀπήντησε ὁ Μένεγος, μὰ κατὰ βάθος δὲν ἤθελε οὔτε στὸ φίλο του νὰ πεῖ τίποτε.

Προχωρόντας στὴν αὐλὴ πέρασε ἀπὸ τὸ διαμέρισμα πού χρησιμοποιεῖ γιὰ Δημοτικὸ Σχολεῖο, ἐκεῖ πού στέγασε μιὰ ὀλόκληρη παιδικὴ ζωὴ. Πόσοι φόβοι, πόσες συγκινήσεις, πόσες ἀθῶες χαρὲς μέσα στὰ δωμάτια ἐκεῖνα, μέσα στὴν αὐλὴ πού περνοῦσε !

Λίγο πῶς πέρα καὶ νὰ ἡ μικρὴ ἐκκλησία τοῦ Ἀϊ-Γιώργη. Εἶναι σὰν πῶς μικρὴ ἀκόμη ἀπ' ὅ,τι τὴν ἤξερε, ὅλα εἶναι σὰ στενόχωρα, σὰ γερασμένα, πράγματα καὶ πρόσωπα, μὰ ὅλα τοῦ γεννοῦν νοσταλγία, τρυφερὰ συναισθημάτων, μιὰ ἀνοιξιὰτικὴ πρασινάδα ἀπλώνεται στὸ ἐσώτερο ἐγὼ του. Νά, ἡ γλυκειά φωνὴ τοῦ δεξιοῦ ψάλτη ἀκούεται πάλι καὶ τὴν ὥρα πού, προχωρημένος πῶς στὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας, σταματᾶ, ξεχωρίζει τὸ εὐφρόουνο :

«Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος».

Ὁ Μένεγος εἶναι συγκινημένος. Νομίζει ὅτι εἶναι δεκαπέντε ἐτῶν παιδί, ὅλα μέσα του εἶναι ἐλαφρὰ καὶ τρυφερὰ. Θαρρεῖ πῶς μόλις χθὲς ἦταν πάλι ἐκεῖ, μόλις λίγες μέρες, λίγες ὥρες πέρασαν ἀπὸ τὴν τελευταία φορὰ πού ἦρθε στὴν ἐκκλησία. Ἔχει μᾶθημα νὰ μελετήσῃ ἀπόψε, αὐριο πάλι θ' ἀντικρούσει τὸν αὐστηρὸ καθηγητὴ μὲ τὸ ψαρὸ γενάκι καὶ τὰ μεγάλα ματσουάλια. Κ' ἔρχεται πάλι στὸ νοῦ του ἡ Εὐφροσύνη, σαράντα ἐτῶν ἐκεῖνη τότε, αὐτὸς μόλις δεκαπέντε. Παιδιακίσια πράγματα, ἀστεῖα πράγματα, ξαναεῖπε, καὶ θέλει νὰ σοβαρευθεῖ, νὰ βρεῖ τὸν ἐπιστήμονα, μὰ ὄχι, δὲν εἶναι ἀστεῖα, εἶναι ψυχικὴ ἀνάγκη καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ξεφύγει, ζεῖ τὴ ζωὴ τοῦ μικροῦ μαθητοῦ. Ὅλοι γύρω τὸν κυττάζουν μὲ σεβασμό, σχεδὸν μὲ θαυμασμό, καμαρώνουν τὸν σπουδαῖο γιατρὸ πού τοὺς ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γέννημα τοῦ τόπου τους, παιδί ἀπὸ φτωχοὺς γονιοὺς. Εἶναι ἀλήθεια, ὠραῖος ἄνδρας, τὸ ξεύρει κι' ὁ ἴδιος, μὲ ἀψηλὸ κανονικὸ ἀνάστημα, ὠραῖα καστανὰ μάτια, πλούσια μαλλιά καὶ ξανθὸ-ξανθὸ γενάκι.

Και μικρός ήταν έτσι όμορφόπαιδο... Κι άλλη μιá φορά θέλει ν' άφήσει αυτά τὰ παιδιακίσια πράγματα. Άλλά καταλαβαίνει πώς δέ μπορούσε νά ξεχάσει ένα τέτοιο ζωντανό και σημαντικό έπεισόδιο τής ζωής του, τó μεγάλο άλλα τής ζωής του. Αύτη ήταν ή γυναίκα πού πρωτογνώρισε, σ' αύτην έδωσε παρθένο όλο τόν έαυτό του, τó τρυφερό του σώμα μέσα στά φαρδιά στήθη της σπαρτάρησε κ' ένοιωσε τούς πρώτους ήδονικούς σπασμούς. Τί σωματική θυσία τότε, τί λιθαινωτός στή θρησκεία τής Άφροδίτης!

— Άγοράκι μου, τρυφερό μου, άγγελουδι μου! Νά σέ φάω! Νά σέ ρουφήξω ζωντανό! Άκόμα λίγο, άκόμα λίγο, κι' άλλο, κι' άλλο, άχ, χρυσό μου άγόρι...

Αύτá και χίλια άλλα γλυκόλογα τούλεγε ή Εύφροσύνη με τή μαλακιά και παθητικιά της φωνή.

Τώρα ή ίδια εκείνη φωνή τού έλεγε:

— Ο Χριστός κ' ή Παναγιά νά σ' εύλογά, κύριέ μου.

Και μ' όλο πού ήταν μιá μουσική παραφωνία πού τού πείραζε τή ψυχική διάθεση, όμως, άθελά του, άκουε και ξανάκουε σ' αύτιά του νά ήχούν τή φωνή τής Εύφροσύνης και τή φωνή τής ζητιάνας, και δέ μπορούσε νά πιστέψει πώς άνήκαν σ' ένα και τó ίδιο στόμα οί δυό φωνές.

Νά κι' ό Έπίτροπος τής Έκκλησίας με τή γυαλιστερή φαλάκρα, νά κ' ό παπά Δανιήλ, κ' οί δυό με τούς δίσκους στό χέρι. Αύτοί σά νά μη γεράσαν καθόλου, είναι οί ίδιοι όπως τούς έγνώριζε, ιερά έρείπια.

— Για βοήθεια τής εκκλησίας, είπε ό ένας.

— Βοήθεια για τούς φτωχούς, είπε ό άλλος.

Κι' ό Μένεγος έδωσε τόν δβολό του για τούς φτωχούς.

Ώ, νά, νά, εκεί κοντά στό σκάμνο τού Προξένου στέκεται ό δάσκαλός του, ό ανστηρός, ό τρομερός, με τὰ γυαλιστερά μάτια και τó μυτερό γενάκι. Άσπρισε πολύ, γέρισε πιά ό καυμένος. Πώς ήθελε νά τόν πλησιάσει τώρα, νά τού φιλήσει τó χέρι με θέρημη και εύγνωμοσύνη!

Ο Μένεγος βλέπει πώς όλοι τόν παρακολουθούν, τόν κυττάζουν με συμπάθεια, με περηφάνεια. Κ' αισθάνεται μιá λαχτάρα ζωηρή, νά άνέβει εκεί, πάνω στό σκάμνο πού είναι δίπλα του, και νά φωνάξει:

— Άγαπημένοι μου συμπατριώτες, πόσο σάς αγαπώ, πόσο τρυφερά και πόσο ζεστά με κάμνετε νά αισθάνομαι!

Και πάλι θέλει νά βρεί τή ψυχραιμία του, τόν άκαδη-

μαϊσμό του, και διερωτάται πώς ξεφυγε από τήν επιστημονική του βάση. Είναι γεμάτος νοσταλγία κι' άφίνεται νά είναι μόνο ό ανήλικος μαθητής. Μ' όλο πού δέ θέλει πιά νά πιστεύει στή θρησκεία κ' ήρθε στήν εκκλησία μόνο για τόν τύπο, ό λιθαινωτός κ' οί ψαλμοδιές σήμερα τόν συγκινούν.

Όλοι τόν θαυμάζουν γύρω ένώ αυτός λιχνίζεται μέσα στό θαύμα τής παιδικής ψυχής.

Ο παπά-Δανιήλ, σκυφτός, τρεμουλιαστός, λέει πάλι από τήν θύρα τού Ιερού τó «Δι' εύχών τών Αγίων».

Η ζητιάνα στεκόταν πάντα στήν ίδια θέση έξω στήν αύλή. Περονώντας δίπλα της, έπιασε ελαφρά τó χαλασμένο της χέρι και τή ρώτησε τί τής συνέβη.

— Μου τ'όσπασε ό ύπαστυνόμος, κύριέ μου, άποκρίθηκε αύτή.

— Ποιός ύπαστυνόμος;

— Ο Μεχμέτ εφέντης, κύριε.

— Και γιατί;

— Γιατί ήταν μεθυσμένος και γιατί ήθελε νά είμαι πάντα Τούρκισσα... Μά έγώ μεάνοιωσα, μεάνοιωσα... Ξαναγύρισα στήν πίστη μου.

— Ά, έγινες Τούρκισσα; Και γιατί;

— Έκείνος με φοβέρισε... Είχα και τήν ανάγκη του... Μά μεάνοιωσα γρήγορα, κύριέ μου, είναι δεκαπέντε χρόνια πού είμαι πάλι χριστιανή. Η Παναγία κι' ό Χριστός νά με συγχωρέσουν.

Έβαλε τó σταυρό της, ένώ ένα δάκρυ σάν καθαρό διαμάντι κύλησε στά μάγουλά της.

Ήταν γερασμένη τρομερά, χωρίς ήθικό, έτοιμόροπο έρείπιο, μ' όλο πού δέν ήταν περισσότερο από πενήνταπέντε έτών. Τó μούτρο της ήταν γεμάτο ρυτίδες βαθιές με τὰ ίζηνη τού πόνου και τής μιζέριας χαραγμένα, τὰ μαλλιά ήταν σχεδόν όλα άσπρα, τὰ περισσότερα δόντια τής έλειπαν. Όλο τó σώμα της ήταν άκάθαρο, με δυσκολία σκεπασμένο από παληά και λερωμένα ρούχα. Κι' όμως στά μάτια της, κάτω, σέ μακρινό βάθος, φαινόταν κάτι ακόμα από τήν πρώτη φλόγα και ζωηράδα τους.

Ο Μένεγος ήθελε νά πει στό φίλο του τήν ιστορία πού τόν ένωνε με τή γυναίκα αύτή, μά πάλι προτίμησε νά σιωπήσει. Τού είπε άπλώς πώς τή θυμάται από μικρός, ήταν μιá φτωχιά βασανισμένη γειτόνισσά του. Άλλά

μέσα στο μυαλό του περνά σιωπηλά μια ζωή έντονη που ήταν γι' αυτόν η πρώτη συνείδηση του ατομισμού του. Που ανέβηκε αυτός και που ξέπεσε εκείνη! Ήταν και τότε δυστυχισμένη γυναίκα, χήρα, ξρημη, άπροστάτευτη. Ἄλλὰ τὸ χέρι της; Τὸ χέρι της; Μποροῦσε καὶ νὰ μὴν τῆς τῶσπαζε ὁ Τοῦρκος, ἂν ἔμενε πάντα μαζί του. Κ' ἴσως τὸ σπάσιμο τοῦ χεριοῦ, μὲ τὸ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ξενοδουλέψει, νάταν ἡ ἀφορμὴ ποὺ κατάντησε ζητιάνα. Φταίει αὐτὸς ἴσως· ναί, αὐτὸς ὁ ἴδιος, ποὺ τῆς ἔκανε τὸ δάσκαλο καὶ μὲ τὸ φανατισμό του τὴν ἐπρότρεπε νὰ φύγει ἀπὸ τὸν Τοῦρκο, νὰ ξαναγυρίσει στοὺς Χριστιανούς. Ήταν δὲ καὶ αὐτὸ ἓνα πρόσχημα μὲ τὸ ὁποῖο γελοῦσε τοὺς ἀθώους γονεῖς του. Τῆς ἔκανε τάχα τὸ δάσκαλο, τὴν κατηχοῦσε γιὰ νὰ γυρίσει στοὺς κόλπους τοῦ Χριστοῦ. Κ' ἔτσι κάθε μέρα πότε ἐρχόταν ἐκείνη σίτι τους καὶ πότε αὐτὸς πήγαινε στὸ δικό της, ὅταν ὁ ὑπαστυνόμος ἔλειπε σὲ ὑπηρεσία ἢ σὲ κανένα χωριό. Καὶ γινόντουσαν τότε δυὸ εἰδῶν μαθήματα. Κεῖνη τοῦ ἔκανε τὴν δασκάλα καὶ αὐτὸς τὸ δάσκαλο.

Οἱ ψευτιὲς ὅμως ἔγιναν ἀλήθειες τρομερὲς σιγά-σιγά. Στὴν ἀρχὴ εἶχαν ριχθεῖ μὲ ὅλες τὲς φυσικὲς τους δυνάμεις στὴ θρησκεία τοῦ ὕλισμου, στὴν ὁποία θυσίασαν ἀλύπητα τὰ σώματά τους. Κατόπι ἐκεῖνος ἔνοιωσε μέσα του νὰ γενιέται ζωηρὸς ἓνας ατομισμός. Εἶχε ἤδη μιὰ γυναίκα ἐρωμένη, καὶ θάπαιζε ἐπὶ πλέον ἓνα ρόλο θρησκευτικὸ καὶ κοινωνικό! Κ' ἐνῶ πρῶτα ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ διδασχὴ του ἦταν ἓνα πρόσχημα, τώρα ἔγινε ἰδεολογία, φιλοδοξία, σκοπός. Μ' ὅλο ποὺ ἡ Ἔσμη τοῦ ἔλεγε ὅτι δὲν εἶχε ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει ἂν ἄφινε τὸν ὑπαστυνόμο καὶ ὅτι ἀκόμη φοβόταν μήπως ἐκεῖνος τὴν ἐκδικηθεῖ, αὐτὸς ἐπέμενε στὴν κατήχηση καὶ στὴν ἀξίωσή του. Δὲν ὑπῆρχε στὴ γῆ πιὸ ἐνδοξο ἔθνος ἀπὸ τὸ ἑλληνικό, οὔτε θρησκεία πιὸ ἀληθινὴ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ. Ἀργὰ ἢ γρήγορα ὁ Θεὸς θὰ τὴν τιμωροῦσε ἀδυστήρᾳ γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανε, ν' ἀρνηθεῖ τὸν μονογενῆ υἱόν του. Κι' ὁ Ἀλῆ-πασσᾶς ἀγάπησε μιὰ Εὐφροσύνη, ποῦταν νέα καὶ πεντάμορφη, καὶ τὴν εἶχε ντυμένη στὰ ὀλόχρυσά, μὰ ἐκείνη προτίμησε νὰ πέσει στὴ λίμνη καὶ νὰ πνιγεῖ παρὰ νὰ μείνει γυναίκα του. Γιατὶ καὶ ψέματα ἔλεγε ἀκόμη ὁ Μένεγος γιὰ νὰ ἐπιτύχει στὴν κατήχησή του.

Μ' αὐτὴ τὴν καθημερινὴ διδασχὴ εἶχε ποτισθεῖ, εἶχε

συμμορφωθεῖ ἡ Ἔσμη καὶ προσπαθοῦσε νὰ βρεῖ στήριγμα, ἔστω καὶ ξενοδουλεύοντας, γιὰ ν' ἀφήσει τὸν Τοῦρκο. Ὑστερ' ἀπὸ τρία χρόνια κακὸ δρόμο, τὸ ἀπολολὸς πρόβατο θὰ ξαναγύριζε στὴ μάνδρα τοῦ ποιμένος. Οὔτε τὸν ἀγαποῦσε τὸν Μεχμέτ, οὔτε τὸ ψωμί του ἦταν πιὰ γλυκό. Ἔτυγε νὰ πεινάσει, νὰ περάσει μαῦρες μέρες, κι' ὁ Θεὸς θὰ τὴ συγχωροῦσε γι' αὐτὸ ποὺ ἔκανε. ν' ἀλλαξοπιστήσει, γιὰ νὰ σωθεῖ.

Ἔτσι πέρασε ἓνας χρόνος ἀφ' ὅτου ὁ Μένεγος μὲ τοὺς γονεῖς του πήγε καὶ κατοίκησε στὴ γειτονιά της. Τώρα πιὰ τελείωσε τὸ Γυμνάσιο καὶ μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς πλούσιου θείου του θὰ πήγαινε στὴν Ἀθήνα νὰ σπουδάσει. Τὸ ἐθνικοθησκευτικὸ του ἔργο ἔμενε ἀκόμη ἀτέλειωτο ὅταν ἔφηνε, μὰ νά, τώρα, ὕστερ' ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια, τὸ βρίσκει τελειωμένο. Μὰ σήμερα δὲν εἶναι περήφανος γιὰ τὸ ἔργο του αὐτό. Αἰσθάνεται πόνος καὶ κάποιον βάρος στὴ συνείδηση. Κάθεται στὸ γράφειο του καὶ σκέπτεται ὅλ' αὐτὰ καί, μ' ὅλο ποὺ τώρα μόλις γύρισε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία, σκέπτεται τὸ ψέμα ποὺ κλείουν οἱ θρησκείες, τὰ μίση καὶ τὲς συμφορὲς ποὺ προκαλοῦν οἱ ἐθνημοῖ. Δὲν εἶναι πιὰ τρυφερὰ συγκινημένος, ἔφυγε ἀπὸ μέσα του τὸ παιδί. Τώρα εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς σκέψης, ὁ λειτουργὸς τῆς ἐπιστήμης. Σχίζει καὶ κόβει κάθε σάπιο, εἴτε σῶμα εἶναι, εἴτε ἰδέα. Ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἡ θρησκεία του. Ἡ σκιά τῆς Εὐφροσύνης εἶναι μπροστά του, τὴ βλέπει τυλιγμένη μέσα στὴ δυστυχία, γηρασμένη, ζητιάνα, καὶ μὲ σπασμένο ἀκόμη τὸ χέρι ποὺ ἔπρεπε νὰ πάρει τὸν ὀβολό. Καταλαβαίνει, ναί, τώρα πὸς ἔν εἶναι πιὰ παιδί μὲ τὴν ἐλαφρὴ ψυχὴ ὅπως ἦταν πρὸ ὀλίγου, εἶναι ὁ ψημένος ἐργάτης τῆς Ἐπιστήμης. Ναί. Κι' ὅμως γιατί δὲν εἶναι καὶ τόσο ἥρεμος, τόσο ψύχραιμος; Εἶναι ψυχικὰ ἐνοχλημένος ἐνόσω βλέπει τὴν Εὐφροσύνη μὲ τὸ σπασμένο χέρι. Τοῦ φαίνεται σὰν ἓνα σύμβολο ποὺ εἰκονίζει τὸ ψέμα κάθε θρησκείας, κάθε ἐθνιαμοῦ, κάθε κοινωνίας. Ἄν ἦταν ζωγράφος ἢ γλύπτης, ἔτσι θ' ἀπεικόνιζε τὸ κατάντημα τῶν ἀνθρώπων ποὺ τρέφονται μὲ τὸ ψέμα: Μιὰ ζητιάνα μὲ σπασμένο τὸ δεξιὸ χέρι. Καὶ πάλι λέει: Τὸ σύμβολο αὐτὸ τὸ ζωντανὸ ποὺ ἦταν μπροστά του, ἦταν ἔργο δικό του. Ναί, δικό του. Μόνο, ἀντὶ νὰ αἰσθάνεται δόξα γιὰ τὸ ἔργο του αὐτό, αἰσθάνεται ἓνα κτύπημα στὴ συνείδησή του.

Γ. ΚΙΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Α'.

Ἡ παρατήρησις δὲν ἔχει γίνει ἀκόμη—μοῦ φαίνεται— πῶς μέσα στοῦ ἔργου τοῦ Καβάφη, βρίσκει κανεὶς στίχους ποῦ μοιάζουν σὰν μιὰ εἰρωνική, ἐκ τῶν προτέρων, ἀπάντησι σὲ κριτικὰς—σὲ ὅλες σχεδὸν τίς κριτικὰς—ποῦ ἔχουν γίνει ἴσαμε τότε τοῦ ποιητοῦ. Τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν κατάληψι τοῦ ἔργου τοῦ Καβάφη ἀναζητήσετέ τα στοῦ ἔργου τοῦ μέσα. Αἰδῶ ὡς παράδειγμα τὴν ἀρχὴν τοῦ Δημάρατο υ, ποίημα ποῦ τὴν ἀξία του καὶ οἱ ἐχθροὶ τοῦ Καβάφη ἀκόμη οἱ πῶς πείσμονες ἀναγνωρίζουν καὶ τὸ καταλογίζουν μέσα στὰ ἀριστουργήματά του.

Τὸ θέμα, ὁ Χαρακτήρ τοῦ Δημάρατου, ποῦ τὸν ἐπρότεινε ὁ Πορφύριος, ἐν συνομιλία, ἔτσι τὸ ἐξέφρασαν ὁ νέος σοφιστής (σκοπεύοντας, μετὰ, ρητορικῶς νὰ τὸ ἀναπτύξει)

Αὐτὸ τό :

σκοπεύοντας, μετὰ, ρητορικῶς νὰ τὸ ἀναπτύξει, εἶναι τὸ τέλειο δείγμα τῆς καθαφικῆς εἰρωνίας, εἰρωνίας ἐντελῶς δικῆς του ποῦ δὲν μοιάζει— ὅσο μοῦ ἐπιτρέπουν οἱ μελέτες μου νὰ κρίνω—μὲ τὴν εἰρωνία κανενὸς ἄλλου.

Ὁ Δημάρατος τοῦ Καβάφη, λοιπόν, εἶναι ἓνα ποίημα, ἓνα ἀριστούργημα, πάνω σ' ἓνα ἀπλὸ canevan : γενικὲς γραμμὲς, σχεδιάγραμμα, ébauche, κάτι μπορῶ νὰ πῶ σὰν πρόχειρο (γιὰ τοὺς ἀδασεῖς) reportage. Καὶ σὰν νὰ προκαλεῖ εἰρωνικὰ ὁ ποιητής, ἄλλους, νὰ ἀναπτύξουν αὐτὸ τὸ ποίημα μὲ τὴ ρητορικὴ τους, νὰ πάσουν αὐτὸ τὸ θέμα καὶ νὰ τὸ ἐκμεταλλεθοῦν, νὰ τὸ ἀπλόσουν, νὰ τὸ ἐκτείνουν στοῦ τέλους ἀπλούστατα μὲ τὰς πρόσθετες γραμμὲς ποῦ θὰ τοῦ βάλουν, νὰ τοῦ ἀφαιρέσουν ἐκείνη τὴ θεία ἀναλυτικὴ ἀπλότητά του, ἀληθινὸ χάρισμα λογίων.

Ἀφαιρέσετε ἓνα κόμμα ἀπὸ τὸν Δημάρατο υ, προσθέσετε μίαν τελείαν, πάσει νὰ εἶναι ἀριστούργημα.

Β'.

Εἶναι ἀρκετὰ χροῖνια ποῦ γράφω ἑλληνικὰ καὶ ποτὲ ὡς τότε δὲν ἀσχολήθηκα γιὰ τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας ποῦ ἀδίκησε ὀλόκληρη νεολαία ἄλλοτε, τὴν ἔβγαλε ἀπὸ τὸ δρόμο της, ρίχνοντάς τὴν σὲ δημοσιογραφικοὺς ἀγῶνας. Εἶχα πάντα τὴ βεβαιότητα πῶς ὁ περιήφημος αὐτὸς ἀγὼνας γιὰ τὴ γλώσσα θὰ κατέληγε ὅπως ὁ ἀγὼν γιὰ τὸν ὁποῖον μιᾶ ὁ ποιητής :

et le combat cessa faute de combattants.

Τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας θὰ ἔλυτο μόνο του. Ὁ «ἀγὼνας» ἔβλαψε κατὰ τοῦτο τὸ ζήτημα αὐτό, ὅτι προσέθεσε στὴν διγλωσσία μας, μιὰ τρίτη γλώσσα τὴ μαλιαρὴ—καὶ τὸ χειρότερο—ποῦ οἱ ὀρθόδοξοὶ τῆς μαλιαρῆς ἐθεωροῦσαν τὸν ἑαυτὸ τους ὑποχρεωμένο, ν' ἀφομοιώνουν τὴν πῶς χυδαία λαϊκὴ νοοτροπία—ποῦ ὅλοι ἀποτροπιάζομεθα—γιὰ νὰ φαίνονται πῶς φυσικοί, ἔτσι στὲς ἐκφράσεις τους βρίσκομε ὅτι τὸ πῶς χυδαῖο.

Σήμερα, ἀμύντορες τῆς καθαρειούσης καὶ μαλιαροί, ἐγκαταλειμμένοι στὴ μετριότητά τους, δὲν παίζουν πλέον ρόλο. Ἡ διγλωσσία, ἡ σχετικὴ, θὰ παραμείνει, χωρὶς νὰ στενοχωρεῖ πλέον κανένα, ἀπαξ καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη θὰ χρησιμεύει ὡς γερύρωμα. Ἐκεῖνο ποῦ χρειάζεται σήμερα ἡ γλώσσα εἶναι ὁ πλουτισμός, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐκκαθάρισις

Ἡ νοοτροπία, ἡ ψυχὴ, ἂν θέλετε, τοῦ νεοέλληνα ἄλλαξε.

Εἶναι ἀναγκασμένος νὰ προστρέξει μᾶλλον στὴν καθαρειούσα ἢ καὶ τὴν ἀρχαία γιὰ νὰ πλουτίσει τὸ λεκτικὸ του παρὰ στὴν λαϊκὴ, γιὰτὶ ἡ λαϊκὴ, δημιουργημὰ μιᾶς λαϊκῆς ψυχῆς, πρωτόγονης καὶ ξεπερασμένης δὲν μπορεῖ πῶς ν' ἀνταποκριθεῖ στὲς ἀπαιτήσεις τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς ποῦ αἰσθάνεται.

Παράλληλα μὲ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτὲς, ἄλλες αἰσθητικῆς... προϋποθέτουν τὴν ἐκκαθάρισι. Ἐχομεν ἤδη ἓνα μεγάλο καθαριστὴ τῶν σταύλων τοῦ Λυγεία.

Ἄνομασα : τὸν Καβάφη.

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗΣ

«ΑΤΣΑΛΕΝΙΕΣ ΚΛΩΣΤΕΣ»

ΑΠ. ΛΕΟΝΤΗ

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να κριθῆ ἓνα ἔργο, γι' αὐτὸ καὶ ὁ συγγραφεὺς δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητεύεται ἔστω καὶ ἂν πραγματικὰ τὸ ἔργο του εἶναι ἀνώτερο ἀπὸ ὅποιο χαρακτηρίστηκε· στὴν κρίσι ἐπιδροῦν καὶ οἱ ἀτομικὲς ιδιότητες χώρια ἀπὸ τὶς βασικὲς ἀρχὲς ποὺ κυριαροῦν σὲ μιὰ κριτικὴ μελέτη.

Σὲ μᾶς ὅμως, σήμερὰ περισσότερο ἀπὸ πάντα, δὲν στέκει νὰ κρίνει κανεὶς μὲ τὸ ἀπόλυτο καὶ ἰδίως ὅταν πρόκειται νὰ μιλήσῃ γιὰ ἓνα συγγραφέα ποὺ πρωτοπαρουσιάζεται.

Δὲν συμφωνῶ διόλου μὲ ὅσους νομίζουν ὅτι γιὰ νὰ ἐνθαρρυνθῆ ἓνας τεχνίτης πρέπει νὰ ἐπαινεθῆ ἢ πρώτη του ἐκδήλωσις. Ἡ τέτοια ὑποδοχὴ δὲν μπορεῖ μοῦ φαίνεται νὰ ἐνθουσιάζῃ ἓναν κάποιον ἀξίας συγγραφέα. Ἀπαρτῆτο εἶναι—ἰδίως γιὰ μιὰ φιλολογία ποὺ μόλις ἀρχίζει—νὰ μὴ μένωμε ἀδιάφοροι μπροστὰ σ' ἓνα ἔργο· αὐτὸ μάλιστα, πάντα θ' ἀξίζῃ τὸν κόπο νὰ καταπιασθῆ κανεὶς μὲ μιὰ καὶ προσπάθεια μόνον ἀκόμη.

Στὴν Ἀλεξάνδρεια συμβαίνει τὸ ἀντίθετο, δηλαδή ὅταν ἓνα ἔργο—καὶ εἶναι τόσο λίγα—μᾶς ἐπιβληθῆ μὲ τὴν ἀναμφισβήτητη ἀξία του, τότε ὅλοι παρουσιάζομαστε κριτικοί, ἐπιδιώκοντας πλᾶϊ στὴν βαρύτητα τοῦ συγγραφέως νὰ φανοῦμε καὶ μεῖς ποὺ ἀνιφέρουμε τὰ ἀδιαφιλονίκητα προτερήματά του. Ὅταν ὅμως ἓνας λογοτέχνης μᾶς παραδίδει μ' ἐμπιστοσύνη μιὰ του προσπάθεια, ἂν δὲν πρόκειται νὰ ἱκανοποιήσωμε ἐγωπάθεια, ἀδιαφοροῦμε.

Ἄλλοῦ ἄπειρα πράγματα, τὸ περιεῖλλον, τὰ συστήματα, οἱ βιβλιοθήκες καὶ τόσα ἄλλα βοηθοῦν καὶ δυναμώνουν τὸν γράφοντα, ἐδῶ τοῦ ἀρνούμεθα τὴν πειρὸ δικαία του ἐπιθυμία νὰ δῆ τὸ ἔργο του κοινόμωμο μὲ εὐλοκίαια, τὶς σκέψεις του μελετημένους καὶ λεπτολογημένους τὴν ἐργασίαν του. Γιατὶ αὐτὴ ἢ ἐπιπόλαιη ἀδιαφορία; Πιθανὸν ἐπειδὴ ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους λείπει τὸ θάρρος τῆς γνώμης οἱ δὲ ἀυτονομιάζομενοι κριτικοὶ ἐφαρμόζουν δύο μόνον στοιχειώδεις ἀρχὲς τῆς κριτικῆς: τὸν ἔπαινο καὶ τὴν

κατάκρισι, μὴ γνωρίζοντας πῶς πολὺ διαφορετικὴ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τους.

Εὐτυχῶς ποὺ αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐξέλιξι τῆς νεοαλεξανδρινῆς φιλολογικῆς παραγωγῆς ποὺ πλούσια ἔχει τὰ στοιχεῖα τῶν προοδευτικῶν τάσεων.

Ἔνας ἀπὸ τοὺς πειρὸ φιλότιμους τεχνίτες ποὺ ἀθόρυθα ἐργάζονται μὲ ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα εἶναι ὁ μυθιστοριογράφος καὶ θεατρικὸς συγγραφεὺς κ. Ἀπόστολος Λεοντῆς.

Δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ παρὰ μόνον μὲ τὴν πρώτη του ιδιότητα γιατί μᾶς εἶναι δύσκολο νὰ τὸν κρίνωμε, ὡς θεατρικὸ συγγραφέα, ἀπὸ μνήμης, ἀφοῦ τὰ ἔργα του ἂν καὶ ἐπέτυχαν στὴ σκηνὴ δὲν ἐξεδόθησαν ἀκόμη σὲ βιβλίον.

Οἱ «Ἀτσαλένιες Κλωστὲς» τοῦ κ. Ἀπ. Λεοντῆ εἶναι ἓνα ἐκτενὲς μυθιστόρημα ποὺ ἐκ πρώτης ὄψεως μᾶς συγκινεῖ τὸ σύνολό του γιατί μᾶς συνεπέρνει ἢ δύνει τῆς ἐμπνεύσεως· ἴσως ἔτσι καὶ νὰ δικαιολογῆται ἡ προχειρολογία μὲ τὴν ὁποία μᾶς παρουσιάζεται. Τὸ ἑλληνικὸ μυθιστόρημα σπανίζει δὲν εἶναι ὅμως αὐτὸ μιὰ αἰτία γιὰ νὰ τοῦ ἐπιζητοῦμε συγγένεια μὲ τὰ ξένα ἀριστουργήματα τοῦ εἴδους αὐτοῦ γιὰ νὰ τοῦ μειώσωμε τὴν ἀξία στὴν σύγκρισιν.

Οἱ «Ἀτσαλένιες Κλωστὲς» ἔχουνε δικό τους χαρακτῆρα ποὺ γιὰ μιὰ ἀρχὴ εἶναι πολὺ· ἔπειτα ἡ εὐσυνειδησία τοῦ συγγραφέως ποὺ ἀρχισε μὲ τὸ ποῖο εἴκολο εἶδος τῆς ἀφηγήσεως στὸ πρῶτο πρόσωπο μᾶς φανερώνει τὶς σπουδαιότερες προθέσεις του. Δὲν καταπιάστηκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ σταδίου του μὲ ἐπιβλητικὲς φόρμες· θέλησε συντηρητικὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ δρόμο του ἐλπίζοντας μιὰ μέρα—τὸ ὁποῖο εἶναι καὶ πιθανώτατο—μὲ ὑπομονητικότητα, προσοχὴ καὶ μελέτη νὰ μᾶς δώσῃ ἓνα μυθιστόρημα δυνατὸ, μὲ περισσότερη ἐσωτερικότητα, πειρὸ καλοδουλεμένο μοτίβο καὶ μεγαλύτερη δημιουργικὴ προσωπικότητα, χωρὶς τὶς ρηγὲς ψυχολογικὲς διακοσμήσεις καὶ τὴ μονότονη ἐξωτερικὴ ἐκδήλωσι.

Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχει ἐν τούτοις μιὰ ἀπὸ τὶς πειρὸ ἀπαιτητὲς ἀρετὲς γιὰ ἓνα μυθιστόρημα. Εἶναι γραμμένο σὲ τρόπο ποὺ ἐλκνεί, ποὺ προκαλεῖ τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ κρατεῖ τὸν ἀναγνώστη σὲ εὐχάριστη περιέργεια. Καὶ ἡ τέτοια ἀρετὴ φανερώνει τὸ ταλέντο τοῦ κ. Λεοντῆ ὡς μυθιστοριογράφου.

Μιά που έχει την κυριώτερη ιδιότητα, και όχι έννοείται και τη μοναδική, για το είδος που καταπαύστηκε δὲν θὰ δυσκολευτῆ με βαθειὰ παρατήρησι και ἀπολύτρωσι ἀπτις ἀδυναμίες του, νὰ μᾶς δώσῃ ἕνα ἔργο με τὸν παλμὸ τῆς Τέχνης σ' ὅλες τῆς τῆς ἀπαιτήσεις.

Τὸ μοτίβο του τὸ πέρνει ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρινὴ ζωῆ. Ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ πόλι αὐτὴ ὄλων τῶν φυλῶν στὴν ὁποία ζεῖ και γράφει ὁ συγγραφεὺς, χρωματίζεται ὡραῖα και ζωντανά. Ἐκεῖνο ὅμως που δείχνει μονότονο τὸ ὕφος τοῦ μυθιστορήματος εἶναι ὁ παράκαιρος ρομαντισμὸς που τοῦ χρησιμεύει για φόντο. Στὸν κ. Λεοντῆ μένει πάντα μιὰ ἀρκετὴ δόσις ρομαντισμοῦ· ἴσως ἐκεῖνη ποῖχει στὴν ψυχὴ του κάθε γνήσιος ἔλληνα με τὰ ἰδανικά και τῆς παραδόσεις τῆς φυλῆς μας. Ἀλλά, ὕστερα ἀπὸν τελευταῖο πόλεμο, ξερριζώθηκε πειὰ ἀπ' ὄλους σχεδὸν ἡ τέτοια ψυχικὴ διάθεσι και ὁ ρεαλισμὸς μᾶς συνεπῆρε. Ὡστε και τὰ ἔργα Τέχνης για νὰ μᾶς ἀρέσουν πρέπει νὰ ταυτίζονται με τῆς καινούργιες μας ἀντιλήψεις. Ἡ διήγησί του πολὺ ζωντανὴ δὲν χαλαρώνεται παρὸ μόνο πρὸς τὸ τέλος. Ἐπρεπε νᾶταν πεῖο σύντομη, με πικρότερα νοήματα για νὰ μᾶς ἔμενε ἡ συμπαθητικὴ γοητεία χωρὶς τὴν παραφρονία τῶν ἐπαναλήψεων. Τοῦ ξεφεύγουν ἀκόμη οἱ ψυχολογικὲς ἀποχωρήσεις, κι' ἔτσι δὲν μᾶς φανερώνονται οἱ μικρὲς διαφορὲς που πλουτίζουν τὴν ἐσωτερικότητα τοῦ ἔργου. Μόνο με μιὰ μορφικὴ και στοχαστικὴ ἀριότητα δὲν κουράζεται ὁ ἀναγνώστης ἐξηγουμαι : ὁ ἀπαιτητικὸς ἀναγνώστης ζητᾶ σ' ἕνα ἔργο Τέχνης και τεχνοτροπία ἐπιβλητικὴ και ἱκανοποιητικὰ δημιουργικὰ χαρίσματα για νὰ μὴν κουρασθῆ. Για τὸν κ. Λεοντῆ που δὲν τοῦ λείπει οὔτε ἡ ἔμπνευσι και ἀνησυχία οὔτε ὁ πνευματικὸς πλοῦτος, γινόμαστε πολὺ ἀπαιτητικοί, στεκόμαστε σὲ κάθε λεπτομέρεια, κι' αὐτὸ ἐπειδὴ ὑποστηρίζομε με πεποίθησι πὼς ἔχει τὰ προσόντα νὰ φθάσῃ νὰ σταθῆ σὰν ἕνας ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος στο ἑλληνικὸ μυθιστορημα, ἂν ὑπερνεκίση τῆς ἀδυναμίες που προαναφέραμε και μᾶς συγκινήσῃ με βαθύτερη στοχαστικότητα και ψυχολογικὴ ἀρμονικότητα ἐπίκαιρη.

Οἱ «Ἀτσαλένιες Κλωστὲς» εἶναι μιὰ ἐρωτικὴ περιπέτεια στὴν ὁποία τὸ ἐνστικτο παίζει μεγαλύτερο ρόλο ἀπὸ αἴσθημα. Μιὰ γυναῖκα ἐκφυλισμένη ἐξασκεῖ μιὰ τρομερὴ και βλαβερὴ ἐπιβολὴ πάνω σ' ἕνα νέο που γίνεται παιγνι-

δάκι στὰ χέρια τῆς κι' ἀπτὴν ὁποία μόνο ὁ θάνατός τῆς τὸν ἀπολυτρώνει.

Ὁ τύπος που διάλεξε — ἕνα νέο χωρὶς ξεχωριστὰ ἰδανικά ἀπ' αὐτοὺς που χιλιάδες συναντοῦμε κάθε μέρα στὴν κοινωνία — δὲν εἶναι μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Εἶναι ἀπὸ κείνους που παλεύουν μ' ἕνα ξέθωρο ρομαντισμὸ ἐνῶ δὲν εἶναι οὐσιαστικὰ δεμένοι με τὸν ρεαλισμὸ τῆς ἐποχῆς. Στὴν ψυχικὴ τους αὐτὴ κατάστασι που στερεῖται ἐσωτερικότητος ἱκανῆς νὰ τοὺς ὀπλίση με τὴν ἀπαιτούμενη θέλησι για τὴν πάλῃ, ἡ ἐπιβολὴ μιᾶς ἀνώτερης ἀτομικότητος τοὺς ἀπογυμνώνει τελειωτικὰ ψυχικῶς και τοὺς σπρώχνει στο βλαβερὸ κατακύλισμα που δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προῖδη που θὰ σταματήσῃ.

Ὁ νέος αὐτὸς συναντᾶ μιὰ γυναῖκα που νομίζει ἀνώτερη γιατί τοῦ δείχνεται με διαφορετικὸ τρόπο ἀπὸ κείνον πουναὶ συνηθισμένος στον τόπο του. Τὸ μυστήριό φαίνεται νὰ τὸν ἐλκύη. Τὸ σημεῖο αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο. Στὴν περίστασι αὐτὴ που βρῖσκειται τὸ μυστήριό ; Ἡ Σόνια ἀπτὴν πρώτη στιγμὴ τῆς γνωριμίας τους ὀλοφάνερα τοῦ προσφέρεται.

Ἐκεῖ λοιπὸν που ἕνας δὸν ζουὰν θᾶβρισκε μιὰ πρόχειρη ἀπόλαυσι, που ἕνας ψυχολόγος θὰ διέβλεπε ἐπικίνδυνο παιγνίδι, ὁ Στέφανος Σίλβας ἔπεσε τελειωτικά.

Μὰ ποία ἡ δικαιολογία τῶν Ἀτσαλένιων Κλωστῶν με τῆς ὁποῖες προσεδέθη ἡ ὑπαρξὶς του με τὴ Σόνια ;

Ὁ Ἔρωτος, ἡ σαρκικὴ ἀπόλαυσι ; Τὴν Σόνια τί τὴν ἔφερε πρὸς αὐτόν ; μιὰ γυναῖκα ἐκφυλισμένη ὕπως μᾶς τὴν παρουσιάζει, μπορεῖ νὰ ἐλκύεται πέντε ὀλόκληρα χρόνια ἀπὸ ἕνα νέο ἀδύνατο που αὐτὴ παίζει ὅπως θέλει ; Νομίζω ἀπίθανη μιὰ τέτοια ἐξέλιξι στο περιβάλλον που τὴν πλαισιώνει.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ εὐχάριστο πλέξιμο τῶν ἐπεισοδίων μᾶς φανερώνει ὅτι ὁ κ. Λεοντῆς κατέχει τὸ πρῶτο μυστικὸ τοῦ μυθιστοριογράφου : νὰ κατορθώνει νὰ μεταδίδῃ συγκινήσεις.

Τὸ ἔργο του — ἂν και δὲν ἔχει τῆς ἀνώτερες πνοὲς τῶν ἀριστοτεχνιμάτων — εἶναι μεταδοτικὸ στὰ συναισθήματα που περιγράφει. Ἴσως ἄλλοι νὰ μὴ ἀποδίδουν πολλὴ σημασία στο χάρισμα αὐτὸ τῶν Ἀτσαλένιων Κλωστῶν γιατί ἔχουν διαφορετικὲς ἀπαιτήσεις ἀπτὴν μυθιστοριογραφία.

Ἐγὼ νομίζω πῶς εἶναι ἡ βασικὴ δύναμι τοῦ μυθιστοριογράφου μὲ τὴν αὐθόρμητη ἐκδήλωσι τοῦ ταλέντου. Τὰ βαθειὰ ψυχολογικὰ συμπεράσματα καὶ οἱ δύσκολες φρόνιμες μποροῦν ν' ἀποκτηθοῦν καὶ μὲ τὸν καιρὸ.

Ἀπὸ τὸν κ. Λεοντῆ περιμένομε πολλὰ καὶ εἴμαστε βέβαιοι πῶς θὰ μᾶς ἱκανοποιήσῃ πληρέστατα ἡ ἐξέλιξι του ἂν συστηματικὰ καὶ ἐπίμονα δουλέψῃ τὸ μυθιστόρημα.

Πρέπει ὅμως νὰ μὴ ἀρκεστῇ στὸ κυριώτερο λογοτεχνικό του προτέρημα: τὴν εὐκολία τῆς ἀπόδοσης. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιζητήσῃ τὶς δυσκολίες καὶ νὰ παλαίψῃ μ' αὐτές. Νὰ γίνῃ πειὸ ἐκλεκτικός, πειὸ ἀπαιτητικὸς ἀπὸν ἑαυτὸ του.

ΡΙΚΑ ΣΕΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

(ΤΟΥ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΟΥ ΜΑΣ)

Τὸ φθινόπωρο πὸν ἄρχισε ν' ἀπλώνεται γύρω μας ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν νὰ κινήθοῦν κάπως. Εἴχαμε ἀπὸ τὸν Σεπτέμβριον πολλὰ βερνισὰς ἐκθέσεων. Ἡ πιὸ σημαντικὴ εἰς ποιότητα ἦσαν 1) ἡ χιουμοριστικὴ τοῦ καλλιτέχνου κ. Φωκίωνος Δημητριάδη στὴν «Galerie» Στρατηγοπούλου. Ἐκεῖνο πὸν ξεχώριζε τὴν ἐκθεσι τοῦ κ. Δημητριάδη, ἦταν ὁ λεπτὸς σατυρισμὸς, ἡ εἰρωνία τῶν εἰκόνων καὶ τῶν γραμμῶν πὸν ἐπεξηγοῦν αὐτές. 2) τοῦ κ. Θωμοπούλου, πὸν δείχνει ἕναν γνήσιο Ἑλληνα ζωγράφο τοῦ ἑλληνικοῦ βουνοῦ καὶ τῶν χωριῶν. 3) τοῦ γνωστοῦ πιά κ. Κ. Μαλέα τοῦ ὁποίου ἡ ζωγραφικὴ τέχνη εἶναι τόσο ἐξαιρετικὴ καὶ τόσο γνωστὴ εἰς χρωματισμούς, ἀτμόσφαιρα καὶ ἀνωτέραν αἰσθητικότητα. 4) τοῦ κ. Ἰθακησίου τοῦ ὁποίου ἡ ὄρειοπάθεια στὴν ζωγραφικὴ εἶναι ἐκλεπτυσμένη καὶ διαυγής (πινελιὲς μὲ θέση) πρὸ παντὸς στοὺς χρωματισμούς τῶν ἀνθέων καὶ τῆς θάλασσης.

Τὰ κοκσέρτα καὶ ρεσιτάλ κ' αὐτὰ δὲν ὑστέρησαν. Ἄν ἐξαιρέσῃ ὅμως κανεὶς τὰς συναυλίες τοῦ Συλ-

λόγου Συναυλιῶν, πὸν τόσο ἐπιτυχῶς διευθύνει ὁ γνωστὸς πρόεδρος τοῦ συλλόγου κ. Μιλτ. Νεγρεπόντης (πατέρας τοῦ Ἄλκη Θρούλου) καὶ τὶς κάποιες τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁδείου τοῦ φίλου συνθέτου κ. Καλομοίρη, ἡ Ἀθήνα δὲν θάχε παρὰ ἀσήμαντη μουσικὴ κίνησι. Λοιπὸν ἡ συναυλίαις τοῦ «Ἐθνικοῦ Ὁδείου» ἀρκετὰ καλές, ὅπως καὶ ἡ διάφορες τοῦ «Συλλόγου Συναυλιῶν», τοῦ τελευταίου μάλιστα ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία ἡ πρόσκλησις τοῦ μεγάλου Τσέχου βιολιστοῦ Kubelik πὸν καὶ ἡ τρεῖς του συναυλίαις στὸ «Κεντρικὸ» κατεχειροκροτήθησαν. Ὁ Kubelik εἶναι ἀσφαλῶς ἀντάξιος τῆς φήμης του τῆς παγκοσμίας.

Τὸ θέατρο παρουσίασε τὸν μῆνα αὐτὸν τρεῖς μεγάλες ἐπιτυχίες: ἡ Κυβέλη στὴν «Ἀνάστασι» τοῦ Τολστοῦ παίξει θεσπέσιο ρόλο, ἀποδίδοντας μὲ τόση ἐπιδεξιότητα τὴν ψυχρὴν σύνθεσι τοῦ προσώπου πὸν ὑποδύεται καὶ ἡ μεγάλη Μαρίκα ἐνεψύχωσε τόσο ζωντανὰ τὴ Λαίδη Μάκβεθ. (Μεγάλην ἐπιτυχία εἶχεν ἡ ἰδία, καὶ στὴν «Ἀντιγόνη» πὸν ἐπανελάβε πρὸ τῆς παραστάσεως αὐτῆς). Στὸ πρόσωπο τῆς Μαρίκας ὁ κόσμος ἀντίκρουσε ζωντανὴ τὴν ἡρωίδα τοῦ Σαίξπηρ, μὲ ὅλη τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὴν ἀσύγκριτη δύναμι πὸν μποροῦσε ποτὲ ἠθοποιὸς νὰ δεῖξῃ. Καὶ ὁ Βεάκης ὡς Μάκβεθ ἔπαιξε πολὺ δυνατὰ κ' ἐσυγκίνησε. Ἐτοιμάζεται καὶ ὁ Σαίξπηριστὴς ἠθοποιὸς κ. Νίκος Ἀλεξίου — ὁ γνωστὸς καλλιτέχνης ἐρμηνευτὴς τῶν ρόλων τοῦ μεγάλου Ἄγγλου τραγωδοῦ — μὲ πρόσωπα διαλεχτὰ νὰ παίξῃ τρεῖς δυνατὰ ἔργα, Γκιλμπάτσο, «Τὸ στοιχεῖο τοῦ Πύργου» Σίλλερ «Οἱ Λησταί» καὶ τοῦ Σαίξπηρ τὸν «Ἄμλετ». Θὰ γράψομε ἄμα παιχθοῦν.

MARVA'S

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Η ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ ευχαριστεί θερμά τις έφημερίδες και τὰ περιοδικὰ πού τὴν ἀναγγείλανε καὶ πού μίλησαν καλὰ γι' αὐτή.

ΕΝΑ ΑΛΗΘΙΝΑ μεγάλο καλλιτεχνικὸ γεγονός θὰ εἶναι ἡ Δελφικὴς ἑορτὴς πού ἐτοιμάζει ὁ ποιητὴς Ἄγγελος Σικελιανὸς γιὰ τὸν Μάιο.

Τὸ φυλλάδιό πού κυκλοφόρησε γιὰ τὴς ἑορτὴς μᾶς δίνει τὴν ευχαρίστηση νὰ διαβάσωμε μιά ὀραία σελίδα λυρικής προῤῃας τοῦ Σικελιανοῦ, τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ τεχνίτη.

«Θέλοντας νὰ τοποθετήσωμε» λέγει ὁ Σικελιανός, «μιά πνευματικὴ πράξι, σ' ἓνα ἀγνὸ δυναμομετρικὸν ἐπίπεδο, ἀφοῦ πρώτα, γιὰ νὰ τὴ διαφωτίσωμε ἑσωτερικὰ μαζὺ καὶ ἱστορικὰ, ἀκολουθήσαμε τὴν πλήρη μέθοδο πού μᾶς ἐκληρονόμησεν ἡ Ἀρεία ἢ Ὁρφικὴ παράδοση, στοὺς τρεῖς τῆς τρόπους—πού εἶνε ὁ ἐπιστρεπτικός, ὁ προνοητικός καὶ ὁ ἐράσιμος—, ζητώντας ἔπειτα ἓνα στίβον ἴκανὸ γιὰ νὰ τὴν περικλείσει σὴν ὀλότητά της, σταματήσαμε στὸν ἄγιο στίβο τῶν Δελφῶν.....»

«... Τὸν διαλέξαμε, γιατί ἀπολύτως λυτρωμένος ἀπ' τὸ χρόνο, ἀπὸ κάθε αἰτία διχογνωμίας καὶ ἀριθμίας, καὶ κρατῶντας μοῦναχὰ τὸ ἀντίφραγμα μᾶς κεντρικῆς πνευματικῆς κληρονομίας, ὅπου μοιάζει νᾶνε κάθετη στὴ γῆν ἀκέρια, ἐπροσφερόνταν ἀπὸ μοναχὸς τοῦ στήν καθολικότητα καὶ τὴ σαφήνεια τοῦ σκοποῦ μας».

Σύγχρονα μὲ τὴς ἑορτὴς θὰ γίνει μιά ἐκθεση ἑλληνικῆς βιοτεχνίας — ὕφαντά, χαλιὰ, κεντήματα, ξυλόγλυπτα, ἀγγειοπλαστικά, χάντρινα.

Ἡ ἑορτὴς περιλαμβάνουν παράσταση τοῦ «Προμηθεᾶ Δεσμώτη» στὸ ἀρχαῖο θέατρο, μὲ ἀρχαῖζή μουσική (τὸ θέατρο μπορεῖ νὰ χωρέσει 2000 θεατῆς), χοροὺς ἀρχαίους κανονισθέντες ἀπὸ ἀνάγλυφα καὶ ἀγγεῖα, γυμναστικὸς ἀγῶνας στὸ στάδιο, ἑλληνικὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, τραγούδια κλέφτικα καὶ χοροὺς ἐθνικοὺς πού θὰ τοὺς χορεύουνε ποιμένες τοῦ Παρνασσοῦ· ἐπίσκεψη τῶν ἀρχαίων ἑρειπίων κατὰ τὴν ὁποῖαν θὰ ἐξηγοῦνται καὶ θὰ ἐξιστοροῦνται αὐτὰ στοὺς ἐπισκέπτες ἀπὸ ἀρχαιολόγους δικούς μας καὶ ξένους.

Ἡ μετάφραση τοῦ «Προμηθεᾶ Δεσμώτη» πού θὰ παιχθεῖ εἶναι τοῦ ποιητῆ Γρυπάρη.

Ἄς προσθέσωμε ὅτι ἡ ἑορτὴς αὐτὲς πού συνδυάζουν τὴς ἀναμνήσεις τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ μὲ τὸν σημερινὸ ἑλληνισμό ἀνήκουν σὴν δράση πού ἀγαπάμε καὶ σὴν ἐξάπλωση τῆς ὁποῖας προσπαθοῦμε νὰ συντελέσωμε — δράση μὲ σκοπὸ νὰ δυναμώνει τὴν ἐθνικὴ συνείδηση, νὰ δυναμώνει τὴν ἀφωσίωση σὴν ἑλληνικὴ πατρίδα.

ΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ πενθοῦν τὸν θάνατο τοῦ σημαίνοντος ποιητῆ καὶ θεατροποιῆ συγγραφέα Jean Richerpin.

Τόσο τὸ ποιητικὸ ὅσο καὶ τὸ πεζὸ τὸ ἔργο ἐπιβεβαιώνουν μιά γερὴ κλασικὴ μόρφωση καὶ μιά ιδιοσυγκρασία ὀρμητικὴ.

Τὰ πρὸ ὀνομαστά του ἔργα εἶναι σὴν ποίηση: la Chanson des Gueux (1876), la Mer (1886), les Glas (1922). Στὸ θέατρο: Nana-Sahib (1883) Par le Glaive (1892), le Chemineau (1897).

Διαρκῶντος τοῦ μεγάλου πολέμου συνέγραψε μιά συλλογὴ ποιημάτων στὰ ὁποῖα βρίσκεται καὶ ἓνα του ποίημα τιλοφορούμενο: Aux Latins, πού οἱ πρώτοι του στίχοι κυρίως εἶναι ἓνας ὕμνος σὴν ἀρχαία Ἑλλάδα.

Ὁ Jean Richerpin γεννήθηκε τὸ 1849· ἐξελέγη ἀκαδημαϊκὸς τὸ 1908.

Ἡ ΔΙΑΒΑΣΗ ἀπὸ τὴν πόλη μας τοῦ Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ μᾶς ἔφησε τὴς καλλίτερες ἐντυπώσεις.

Διάφοροι δημοσιογράφοι τρέξαν νὰ τοῦ πάρουν συνέντευξη, ἓνα σοφὸ περιεργὸ τὸν κύταζαν στὸ πέρασμά του μὲ ὕφος ἀπορίας, ὀλόκληρος ὁ τύπος πανηγύρισε τὸ εὐχάριστο γεγονός, δεξιώσεις καὶ ἐπισκέψεις ἔγιναν, προσφωνήσεις καὶ λόγοι εἰπώθηκαν, κόσμος πολὺς — πάρα πολὺς — συγκεντρώθηκε νὰ τὸν ἀκούσει. Ἄναμφιβόλως ὁ φιλόσοφος Ἰνδὸς θὰ ἔφυγε κατενθουσιασμένος ἀπὸ τὴς ἐκδηλώσεις καὶ τὴ λατρεία τῶσων θαυμαστῶν. Μὲ τὴ διαφορά πὸς αὐτὰ πού διδάσκει καὶ μιλᾷ δύσκολα τὰ καταλαβαίνουν τὰ πλήθη — τόσο δύσκολα ὅσο εὐκολα τὰ παρεξηγοῦν. Ὡστόσο ὁ Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ εἶναι ἄξιος ἐχτίμησης καὶ συμπάθειας, γιατί ἀνήκει κι αὐτὸς σὴν χορεία τῶν οὐτοπιστῶν ἐκείνων ἰδεολόγων, πού κατηνάλωσαν τὸ περισσότερο μέρος τῆς ζωῆς τους μὲς στοὺς ὀραίους ὀραματισμοὺς καὶ τὴς ἀνεκπλήρωτες ἐπαγγελίες.

ΜΕΤΑΞΥ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς πού σχημάτισαν τὰ Messages d'Orient γιὰ νὰ ὑποδεχθεῖ τὸν Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ, μὲ ἀπορία εἶδαμε νὰ λείπει τὸ ὄνομα τοῦ Καβάφη. Σὲ πολλοὺς μὰ π ἄ ρ α π ο λ λ ο ὺ ς, τὸ πράγμα ἔκαμε κακίστη ἐντύπωση.

Ὁ μεγάλος Ἑλλην ποιητὴς ἦταν ὁ ἐνδεδειγμένος γιὰ τὴν δεξίωση τοῦ μεγάλου Ἰνδοῦ ποιητῆ.

Πολὺ ἀλλόκοτη παράλειψη τῶν Messages d'Orient.

ΣΤΟ LIBRE (Ὁκτωβρίου-Νοεμβρίου 1926) τοῦ κ. Ρουσσὲλ ὑπόρχει μιά σύντομη κριτικὴ γιὰ τὸν «Προσκυνητὴ τῆς Σιωπῆς καὶ τῆς Λήθης» τοῦ κ. Γ. Βοισιμιτζάκη. Ἡ κριτικὴ αὐτὴ εἶναι πρόχειρα καὶ βιαστικὰ γραμμένη· ἔτσι φαίνεται τοῦλάχιστον· καὶ

χάριν του κ. Ρουσσέλ, έτσι το ελπίζουμε. "Αν διάβαζε προσεκτικά το βιβλίο του κ. Βρισμιτζάκη δεν θα μας έλεγε το άτοπον που ό κ. Βρισμιτζάκης πρέπει να μορφώσει ύφος. Το χαρακτηριστικό του κ. Βρισμιτζάκη είναι που έχει ύφος μορφωμένο. Η παρατήρηση του κ. Ρουσσέλ για το «φύλλωμα» είναι παιδαριώδης. Έννοείται που την σιτιά θα την δώσουν οι κλάδοι του δένδρου οι όποιοι έχουν φύλλα· όταν μιλεί για σιτιά ό κ. Βρισμιτζάκης αυτό έννοει, και κάθε λογικός αναγνώστης αυτό καταλαβαίνει. — Το έργο του κ. Βρισμιτζάκη είναι συμβολικό και ποιητικό. Και έχει την αληθοφάνεια που άρμόζει σε τέτοια έργα. — Για την γλώσσα, ό κ. Ρουσσέλ πάλι πέφτει έξω. "Υπάρχει ή άμυγής δημοτική, υπάρχει και ή μικτή. Μερικοί έλληνες συγγραφείς γράφουν την πρώτη, μερικοί (άπ' τους όποιους ό κ. Βρισμιτζάκης) γράφουν την δεύτερη. Δεν τά ξερει αυτά ό κ. Ρουσσέλ; "Αποροΐμε.

Σ ΕΝΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ Τανταϊνό περιοδικό (27 Νοεμβρίου) ό κ. Λουκάς Χριστοφίδης έγραψε—μεταξύ άλλων—μιάν ανακριβεία.

"Απευθυνόμενος προς τον «Ταχυδρόμο» λέγει «Άγαπητέ Ταχυδρόμε, γιατί να μη θυμώσεις και γιατί να μη λυπηθείς όταν πέρσο... έβγαλε ό κ. Κ. Π. Καβάφης κι έδήλωνε στις στηλες σου πως ό Παλαμάς είναι κατώτερος ποιητής!»

"Ο Καβάφης οΐτε έγραψε, οΐτε έκαμε στον Ταχυδρόμο δήλωση ότι ό Παλαμάς είναι κατώτερος ποιητής.

"Ο Καβάφης σε μιá κουβέντα φιλολογική — που έγινε στο έντευκτήριο των «Γραμμάτων» τον Φεβρουάριο 1926 — είπε μιá προσωπική γνώμη, ότι θεωρεί πως ό Γρυπάρης και ό Μαλακάσης είναι ποιηταί καλλίτεροι άπ' τον Παλαμά.

Τά λόγια του επανελήφθησαν και τά διέστρεφαν. Και τότε ό κ. Στέφανος Πάργας έγραψε (16 Φεβρουαρίου) πάνω στο ζήτημα ένα γράμμα στον «Ταχυδρόμο» άπ' το όποιο παραθέτουμε λίγες γραμμές:

«... "Ο Καβάφης δεν είπε ότι ό Παλαμάς δεν έχει τίποτε. » Είπε ότι θεωρεί τον Γρυπάρη και τον Μαλακάση ποιητάς άνω- » τέρους άπ' τον Παλαμά».

"Ο κ. Α. Γ. Συμεωνίδης (της «Άλεξανδρινής Τέχνης») έγραψε στην «Ίσιδα» (20 Φεβρουαρίου) ότι κι αυτός άκουσε τον Καβάφη να εκφράζει προτίμηση για τον Γρυπάρη και τον Μαλακάση.

"Η Ρίκα Άγαλιανού (τόρα Σεγκοπούλου) εξέφρασε (στην "Ίσιδα κι αυτή) άπορία γιατί «να βοηθοΐνε μερικοί να παραξενευ- » τουν πως ό Καβάφης προτιμά άπ' τον Παλαμά, τον Γρυπάρη » και τον Μαλακάση».

Αυτό είναι όλο.

Ο ΑΕΡΟΛΟΓΟΣ κ. Τ. Μαλάνος δημοσίεψε στο εβδομαδιαίο περιοδικό «Ίσις» της 27 Νοεμβρίου, μιá επιστολή άπ' την όποία παίρνουμε τά εξής:

... "Οφείλω λοιπόν για μιάν άκόμη φορά, να δηλώσω ότι, μέχρι σήμερα έχθρικό άρθρο έναντίον του έργου του κ. Καβάφη δεν έγραφα. Το μόνο που έχω γράψει εΐνε μερικά άρθρα έναντίον της πολιτικής του ως διδασκάλου.

... Βέβαια αν όφελισα ή όχι τη νεότητα αυτό δεν το ξερω. "Εκείνο όμως που μπορώ με ίκατοποίηση να βεβαιώσω εΐνε ότι ή σειρά των άρθρων μου εκείνων στάθηκε άφορμή να ελευθερωθή ένας από τους πιο ευέλπιδες νέους λογοτέχνες μας : ό κ. "Ηλίας Γκανούλης."

Τώρα να τι του λέγει ό κ. "Ηλ. Γκανούλης:

«Στην επίθεσή σας, στην έκστρατεία σας κατά του ποιητή των «κεριών», δε θέλουμε να ανακατωθοΐμε. Δέ μας ενδιαφέρει. Ποιά όμως είναι ή δικαιολογία των άρθρων σας; "Η προστασία των νέων άπ' τον καβαφικό κίνδυνο; "Αλλά ποιός σας εξήτησε; Ποιός σας εκάλεσε;

Πώς ξεχνάτε ότι καβαφικός κίνδυνος αν υπάρχει, υπάρχει μόνο για τους κοντούς, όχι για τους νέους γιατί οι νέοι ξερουν πως πρέπει να φερθούν (... υπάρχουν επεισόδια) ξερουν τι να κάμουν για να φτάσουν σε ώρισμένο άποτέλεσμα. Οι νέοι έχουν την αυτοπάρεχιά τους.

Είς κόρακας... τά προσχήματά σας.

Μάταια, περιττή και άνόφελη, ή άκάλεστη, ή άπρόσκλητη προστασία σας. "Εκτός πιά... αν θέλετε σεΐς ό έγκριτος κριτικός να γίνετε... "pater familias" των κοντών! Σας τους χαρίζουμε!!!»

ΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΑΣ τεΐχος αναφέραμε τον κ. Α.Ν. Φράγκο σχετικά μ' ένα φιλολογικό του άρθρο που φάνηκε στην "Ελευθερία" Λαρίσης και που μας άρεσε. Εϋχαριστώσως μανθάνομε ότι προσε- » χώς βγάξει ένα βιβλίο στην Άθήνα με τον τίτλο "Κριτικά Ση- » μειώματα" ("Έκδοση «Νέας Τέχνης»).

"Στις σελίδες του" όπως μας πληροφορεί ή άγγελία του βιβλίου "περνά ή άνάλυση, ή κοινωνική εξέταση και ή λογοτεχνική έμβάθυνση, στα έργα των λογοτεχνικών κορυφών που παρουσιά- » ζει σήμερα ή διανοούμενη Έλλάδα, του Καβάφη και του Πα- » λαμά στο ποίημα, του Νικολαΐδη και του Βουτυρά στο διήγημα". Το βιβλίο αυτό μας δίνει την άφορμή να σημειώσωμε πως τά διηγήματα του Νικολαΐδη ολοένα περισσότερο επισύρουμε την προσή των λογίων. Στην Έλλάδα τά τελευταία χρόνια ό Νικολαΐδης

διαβίστηκε, μελετήθηκε, κι' εκτιμήθηκ' πολύ — όπως τὸ ἀξίζει.

ΕΛΑΒΑΜΕ τὸ πρῶτο τεύχος τοῦ “Ἐρημῆ”, μηνιαίου περιοδικοῦ μελέτης καὶ ἔρευνας, πὺν βγάξει ὁ γνωστός λόγιος κ. Α. Μαρσέλος. Μᾶς ἔκαμε πολὺ καλὴν ἐντύπωση καὶ εὐχόμεθα στὸ περιοδικὸ ἐπιτυχὴ πραγματοποίησι τοῦ προγράμματος πὺν ἐκθέτεται στὸ ἄρθρο “Γοπικὸ καὶ χρονικὸ περιβάλλον” μὲ τὸ ὁποῖο ἀρχίζει τὸ τεύχος.

Μᾶς ἄρεσαν ἡ σελίδες γιὰ τὴν ἀρχαία Ἀλεξανδρινὴ ποίηση βασισμένες κυρίως ἐπάνω στοῦ Legrand τὴν Poésie Alexandrine.

Σημειώνουμε τὴν εἰσαγωγὴν τῶν Παιδαγωγικῶν Ὁμιλιῶν τοῦ κ. Μ. Γ. Μιχαηλίδη-Νουάρου.

Ὁ κ. Μάγνης γράφει ἓνα ἐνδιαφέρον ἄρθρον γιὰ τὸν Δέλτα. Ἀναμφιβόλως ὁ Δέλτας εἶναι ἓνας καλὸς λογοτέχνης. Ἔχει λεπτὴ καλαισθησία. Ἔγραψε λίγα, ἀλλὰ τὰ λίγα ἐκεῖνα ἀξίζουν περισσότερο ἀπὸ πολλὰ ἄλλων. Ἔχει κι' αὐτὸ τὸ ἀξιοσημειώτο, εἶναι ἀπὸ τοὺς πρῶτους στοὺς ὁποίους φαίνεται κάποια ἐπίδρασι τοῦ ποιητικοῦ ὕφους τοῦ Καβάφη.

ΑΝΑΓΚΑΣΤΗΚΑΜΕ νὰ παραλείψουμε τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Κλέωνος Βερίου (σειρὰ ἄρθρων περὶ Ἀλεξανδρινῶν Λογοτεχνῶν) γιὰ τὸ λάβαμε πολὺ ἀργά — ὅταν ἦταν πᾶν συμπληρωμένη ἡ ἔκδοσι τοῦ παρόντος τεύχους.

ΣΤΟ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ γαλλικὸ περιοδικὸ τοῦ Καίρου Magazine Egyptien τῆς 11 Δεκεμβρίου, ἐφάνηκε ἓνα ὡραῖο ἄρθρο τοῦ κ. Jean Sebastien γιὰ τὸν ποιητὴ Καβάφη.

Ὁ κ. Sebastien εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπιφανέστερους γαλλόφωνους λόγιους τῆς Αἰγύπτου. Τὸ ἄρθρο του αὐτὸ ἔκαμε ἐντύπωση στὸ γαλλόφωνο κοινὸ καὶ ἀναδημοσιεύτηκε στὴ μεγάλη ἐφημερίδα “Bourse Egyptienne” τῆς 16 Δεκεμβρίου. Στὸ ἐρχόμενο τεύχος θὰ ἀσχοληθοῦμε εὐρύτερα μὲ τὴν ἐργασία αὐτὴ τοῦ κ. Sebastien γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ἑλληνα ποιητῆ.

ΕΛΑΒΑΜΕ ἀπ' τὴν Ἀθήνα τὰ ἔξις βιβλία γιὰ τὰ ὁποῖα θὰ γράψουμε στὸ ἐρχόμενο τεύχος: “Στὴ χώρα τῶν Σοφῶν καὶ τῶν Ἀγρίων”, Δ. Βουτσῶ. “Ἐκεῖνη”, “Ἐρωτικά”, “Ὁ χωρισμός”, Γ. Τσουζαλά. “Τὸ Ταξίδι”, Α. Ν. Μαγγανάρη. “Λίγοι Στίχοι”, Κ. Κουκῆ.

Ἐλάβαμε ἐπίσης τὸ ἐκτενὲς διήγημα “Φάσμα” (Ἐκδοσι Τυπογραφείου Ν. Μητσάνη Ἀλεξάνδρεια) τοῦ κ. Γιάννη Θεοδορίδη. Ὁ κ. Θεοδορίδης εἶναι καλλιτέχνης τῆς σκηνῆς πολὺ γνωστός καὶ συμπαιθὴς στὴν Ἀλεξάνδρεια.